A 3D illustration of a puzzle. On the left, a white puzzle board is shown with one piece missing. In the foreground, a single purple puzzle piece is positioned as if it is about to be placed into the gap. The background is a light gray with faint, overlapping puzzle piece patterns.

Соціальний капітал ВПО та способи його зміцнення

Юлія Середа, канд. соціол. наук
ІЕП НАНУ

Вступ

- Згідно «UNHCR - Guiding Principles on Internal Displacement» інтеграція ВПО у приймаючих громадах – **ключовий аспект впровадження довгострокових рішень.**
  - ВПО часто **не можуть чи не бажають повертатися** (The Brookings Institution – London School of Economics Project on Internal Displacement).
- **Ставлення до інтеграції** серед ВПО та підтримка приймаючих громад **змінюється з часом** (Zetter, 1994)
  - **Моніторинг** стосовно аспектів локальної інтеграції доволі **обмежений** (The Brookings Institution – London School of Economics Project on Internal Displacement)

Країни, де ВПО воліли до локальної інтеграції

Країна	Роки у переселенні	Наявність мирного договору	Хто не бажає повертатися?
Вірменія	22	-	Біля 15% ВПО
Кіпр	36	-	Переважно ВПО турки-кіпріоти
Косово	10	+	ВПО, які переселилися до регіонів, де вони у етнічній більшості
Росія	до 18	-	Переважно не чеченські національності
Турція	20-26	-	ВПО, які переселилися до урбанізованих районів
Колумбія	20	-	Біля 80% ВПО

Чинники, що сприяють інтеграції у приймаючих громадах

- **Доступ** до послуг, ринку праці, житла.
- Тривалий конфлікт, **відсутність безпеки** у місці, з якого довелося поїхати.
- **Тривалий час**: діти народилися та пішли у школу у місці переміщення
- **Спільна мова, культурні, етнічні традиції** у приймаючих громадах
- Низький рівень **дискримінації**
- **Формування соціальних мереж з приймаючими громадами у місці переміщення**, зокрема через шлюб

Стратегія інтеграції ВПО у Грузії (2007):

- Поточний **соціальний капітал ВПО не сприяє їх інтеграції**; це призводить до їх ізоляції і низького рівня участі в області громадянського суспільства.
  - Зневіра й розпач багатьох ВПЛ **викликає соціальну пасивність, відсутність ініціативи і залежність від допомоги.**
- **Це одна з найважливіших перешкод на шляху їх соціальної інтеграції, а також їх подальшого повернення в місця їх постійного проживання.**

Попередній досвід досліджень соціального капіталу ВПО

- Дослідження 3000 сімей ВПО показало, що **близько 68% взаємодіяли з місцевими жителями, але переважно ті ВПЛ, що жили у приватних оселях, а не колективних центрах** (Mamuka Nadareishvili and Vasil Tsakadze, Survey on Housing and Socio-Economic Conditions of Internally Displaced Persons in Georgia, 2008.)
- Якісне дослідження **ВПО у колективних центрах** показало, що незважаючи на присутність інших ВПО, вони **відчували себе ізольованими і самотніми**. (Namrita Singh and Courtland Robinson, "Support Systems among Urban IDPs in Georgia," Forced Migration Review, Issue 34, February 2010)
- Дослідження 180 ВПО у трьох містах Грузії, показало, що **соціальні мережі ВПО значно не змінилися з часів їх переміщення**, більшість продовжує взаємодіяти тільки з родичами і людьми, яких вони знали в Абхазії (Mitchneck, Mayorova and Regul'ska, "Post-Conflict Displacement," p. 1022.)

Методологія (1)

- **Дослідницькі гіпотези:**
  - соціальний капітал сприяє соціальній інтеграції у приймаючих громадах
  - «зв'язуючий» (bonding) соціальний капітал у меншій мірі ніж «об'єднуючий» (bridging) сприяє соціальній інтеграції
    - *зв'язуючий соціальний капітал* формується усередині конкретної соціальної групи, стійкі зв'язки
    - *об'єднуючий соціальний капітал* дозволяє розвивати зв'язки між різними групами та мережами, слабкі зв'язки.
- **База даних:** дослідження жінок-ВПО віком 18+ у 17 територіально-обласних одиницях України, N=805 (УІСД ім. О.Яременка, UNFPA), 2015

Методологія (2)

- **Залежна змінна – відчуття упередженості з боку приймаючої громади:**

повідомили про прояви упередженого та несправедливого ставлення до респондентів під час їх перебування у статусі переселенців vs. ні

– агрегована змінна на основі різних ситуацій:

- при вирішенні житлових проблем,
- при пошуку роботи,
- при оформленні соціальних виплат, субсидій тощо,
- при отриманні медичних послуг,
- при отриманні банківських послуг,
- при отриманні юридичних послуг або консультацій,
- при влаштуванні дитини в дитячий сад,
- при влаштуванні дитини в навчальний заклад,
- при домовленостях про оплату праці пропонували оплату значно нижче

Методологія (3)

- **Основні незалежні змінні:**
  - «зв'язуючий» (bonding)
  - «об'єднуючий» (bridging)

«Які особи та організації, можуть захистити Ваші права у випадку порушення?»

	об'єднуючий	зв'язуючий
Правоохоронні органи та суд	+	
Депутат місцевої ради	+	
Депутат Верховної Ради	+	
Політичні партії	+	
Громадські організації, ініціативи	+	
Знайомі, родичі		+
Члени родини, родичі		+

Методологія (4)

- **Контрольовані змінні:**
  - вік
  - рівень освіти
  - сімейний статус
  - зайнятість до переміщення
  - наявність дітей
  - кількість змінених місць переселення
  - область, де проживали раніше
  - регіон поточного проживання
- **Аналіз**
  - бінарна багатовимірна логістична регресія, SPSS.

Результати (1)

Поширеність різних форм соціального капіталу серед жінок-ВПО та жінок із загалу населення, %

«Які особи та організації, можуть захистити Ваші права у випадку порушення?»	Жінки-ВПО (УІСД, 2015)	Жінки з Донецької та Луганської обл. до переміщення (ІС НАНУ, 2013) N=156	Жінки із загалу населення (ІС НАНУ, 2013) N=981
Правоохоронні органи та суд	21	13	20
Депутат місцевої ради	30	3	5
Депутат Верховної Ради	8	1	3
Політичні партії	5	0	2
Громадські організації, ініціативи	28	8	8
Знайомі, родичі	28	25	26
Члени родини, родичі	39	42	41
ОБ'ЄДНУЮЧИЙ соц. кап.	56	22	30
ЗВ'ЯЗУЮЧИЙ соц. кап.	44	47	46

Результати (2)

Відчуття упередженості у приймаючих громадах в залежності від домінування тієї чи іншої форми соціального капіталу серед жінок-ВПО, %

	Відчували упередженість
Покладаються на зв'язуючий соціальний капітал (сильні зв'язки) <i>p-value=0.014</i>	60
Покладаються на об'єднуючий соціальний капітал (слабкі зв'язки) <i>p-value=0.075</i>	53
Загалом	56

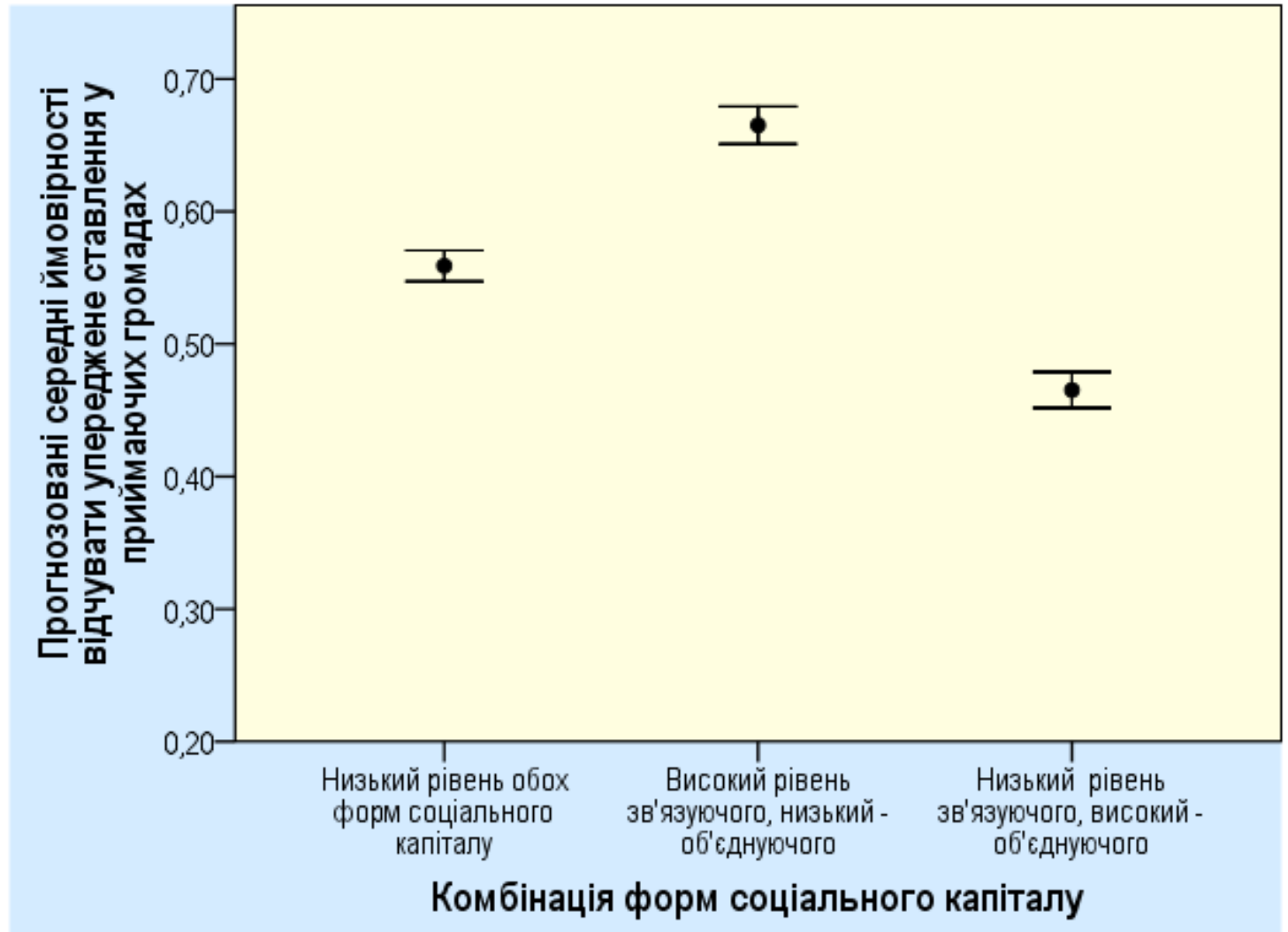
Результати (3)

Зв'язок між різними формами соціального капіталу та відчуттям упередженості з боку приймаючої громади, OR, 95% CI

ЧИННИКИ ВІДЧУТТЯ УПЕРЕДЖЕНОСТІ		OR, 95% CI
Зв'язуючий соціальний капітал (так vs. ні)		1.53 [1.14-2.05]
Об'єднуючий соціальний капітал (так vs. ні)		0.61 [0.45-0.83]
Вік (36+ vs. 18-35)		1.22 [0.91-1.63]
Освіта (базова/повна вища vs.нижче)		0.94 [0.70-1.26]
Сімейний статус (є партнер vs. ні)		1.06 [0.79-1.41]
Працювали до виїзду (так vs. ні)		1.49 [1.12-1.98]
Наявність дітей (так vs. ні)		1.07 [0.80-1.44]
Зміна місця переміщення (була vs. ні)		1.48 [1.10-2.01]
Область, звідки виїхали (Донецька vs. Луганська)		1.19 [0.89-1.60]
Регіон поточного проживання	Схід vs. Донбас	1.64 [1.13-2.39]
	Північ+Захід+Центр+Південь vs. Донбас	1.60 [1.07-2.35]

Результати (4)

Error Bars: 95% CI

Висновки

- **ВПО у більшій мірі ніж загальне населення схильні покладатися на слабкі зв'язки - довіряти організаціям політичного (переважно місцевий рівень) та громадського сектору.**
- **Найбільш уразливими у контексті соціальної інтеграції є ВПО, що надають пріоритет зв'язкам у межах найближчого оточення (родина, друзі).**
- **Розбудова «об'єднуючих» соціальних мереж ВПО у приймаючих громадах є пріоритетним чинником успішної соціальної інтеграції.**

Рекомендації

- **Регулярний моніторинг** бажаних довготривалих стратегій ВПО, зокрема щодо локальної інтеграції.
- **Забезпечення участі** ВПО у плануванні та управлінні програмами, які їх стосуються, особливо на муніципальному рівні. Необхідно **залучати всі групи** переміщеного населення.
- **Інформувати** ВПО та приймаючі громади **про можливості участі** в таких програмах, а також заохочувати їх робити усвідомлений вибір.

